

TECKENSPRÅK – EN HÅLLBAR FRAMTID

Handlingsprogram 2018 till 2021
för Sveriges Dövas Riksförbund

SDR:s handlingsprogram för 2018 till 2021 är förankrat och beslutat av kongressen 2017.

Målen har inspirerats av Agenda 2030 och de globala målen. Innehållet består också av motioner från våra regionala och lokala organisationer samt propositioner som kongressen beslutat om.

Handlingsprogrammet på svenskt teckenspråk finns på vår webbplats **sdr.org**

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

INLEDNING

Sveriges Dövas Riksförbund, SDR driver frågor, agerar kraftfullt och väcker opinion om våra mänskliga och demokratiska rättigheter. Vi arbetar för rätten och möjligheten att använda svenskt teckenspråk. Det svenska teckenspråket är av central betydelse i våra liv och avgörande för delaktighet på lika villkor i det svenska samhället. I vår verksamhet tillvaratas engagemang och vi erbjuder teckenspråkiga mötesplatser. Vi sprider kompetens och medvetenhet i vår organisation och i det samhälle som omger oss.

Vår vision är teckenspråk för möjligheter utan gränser och ett hållbart samhälle!

Under parollen "Teckenspråk – en hållbar framtid" och med våra värdeord **Teckenspråk, Gemenskap, Identitet, Kultur och Kunskap** stakar vi vägen för vårt arbete 2018 till 2021 i det här handlingsprogrammet. Genom ett gemensamt och socialt ansvarstagande kan vi tillsammans skapa ett samhälle där teckenspråk är självklart. I en hållbar framtid ser vi ett samhälle där rätten till språk, kommunikation, utveckling och delaktighet säkerställs, både för vår generation och för kommande generationer.

1: STARKARE RÄTT TILL TECKENSPRÅK

Att ha tillgång till språk och fungerande kommunikation är grundläggande i våra liv och en viktig faktor för att uppnå en god livskvalitet. Genom att stärka rätten till teckenspråk på olika sätt, bland annat tillgång till teckenspråksmiljöer, teckenspråk som undervisningsspråk och modersmål uppnår människor bättre förutsättningar till ett gott liv.

I vårt arbete har vi träffat många hörselskadade och döva, med eller utan hörseltekniska hjälpmedel, som vittnar om fördelarna att kunna teckenspråk och hur det främjat deras förutsättningar till delaktighet i samhället. Vi har också sett vilka konsekvenser som uppstår för den enskilda individen som varken fått eller haft tillgång till ett fungerande språk, i form av livslånga språkdeprivationsskador.

En starkare rätt till teckenspråk innebär att ingen ska ställas utanför och att alla som vill och behöver teckenspråk ska få det. Rätten till teckenspråk ska gälla alla oavsett bland annat hörselstatus, skolval, bakgrund, bostadsort och ålder.

Sveriges Dövas Riksförbund ska sträva efter teckenspråk för alla genom att:

- a. Stärka det svenska teckenspråkets ställning i svensk lagstiftning, så att människors tillgång till teckenspråk stärks inom olika samhällsområden.
- b. Döva och hörselskadade barn ska ha rätt till en fullständig teckenspråkig skolmiljö där varje barn ska känna sig delaktig.
- c. Kartlägga ensidigt döva barns livssituation.
- d. Alla döva och hörselskadade barn, även ensidigt döva, ska få möjlighet till en skolgång i specialskolan/skola med teckenspråksmiljö.
- e. Sprida kunskap om teckenspråkets och flerspråkighetens betydelse, samt arbeta för ett förtydligande i definitionen av tvåspråkighet.
- f. Stimulera till nätverk för teckenspråkslärare och ett återbildande av teckenspråkslärarföreningen, samt utveckla nya vägar till olika former av teckenspråkskurser och material till dessa.
- g. Initiera ett projekt i samverkan med Socialstyrelsen eller annan lämplig part för en utredning och kartläggning om livssituationen för döva med kognitiva funktionsvariationer.
- h. Öka och sprida kunskapen om språklig deprivation genom att initiera kartläggning, informationsinsatser och uppnå ett långsiktigt förebyggande systematiskt arbete.

2: GOD HÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE

En vård och omsorg med okunskap och språkliga barriärer ökar patientsäkerheten för döva, hörselskadade och teckenspråkiga. I kritiska/akuta vårdsituationer utsätts ofta döva och hörselskadade för onödiga risker när de inte får information och kommunikation på teckenspråk. Bristande information/kommunikation kan leda till frustration, oro och i värsta fall felaktiga diagnoser och felbehandlingar.

Att flytta till ett äldreboende eller vårdhem där ingen stimulerande teckenspråkmiljö finns är lika med att bli dömd till en omänsklig isolering och ensamhet till livets slut.

En vardag fylld av språkliga barriärer är mentalt påfrestande och bidrar till en sämre hälsa. När vi behöver psykiatrisk vård måste det ges med god kompetens om teckenspråk, dövkultur och vård som lämpar sig väl för döva, hörselskadade och teckenspråkiga. Annars är risken stor att behandlingen får en motsatt effekt och istället för att förbättra hälsan så ökar ohälsan.

Genom ett nationellt kunskapscenter kan vi både samla värdefull kompetens och få en resurssamordning över landsting- och kommungränserna för att förebygga psykisk ohälsa samt främja god hälsa och välbefinnande för döva.

Sveriges Dövas Riksförbund ska främja god hälsa och välbefinnande genom att:

- a. Arbeta för en ökad trygghet för döva äldre som bor hemma och har tillgång till trygghetsjour i samarbete med Sveriges Dövas Pensionärsförbund, SDP.
- b. Arbeta för döva äldres rätt till teckenspråkig äldreomsorg och boende, exempelvis vårdhem, senior- och äldreboende i samarbete med SDP.
- c. Etablera äldrevägledare för att stärka stödet till döva äldre i ett samarbete mellan förbundet och länsrepresentanter samt med bland annat dövteam, hörselvården och kommuner i samarbete med SDP.
- d. Fortsätta arbetet för ett nationellt kunskapscenter och nationella riktlinjer så att alla döva oavsett var de bor har möjlighet att få stöd och hjälp på deras villkor.
- e. Säkerställa dövas rätt till tillgänglig sjukvård och upplysning, genom exempelvis information på teckenspråk i Vårdguiden och/eller i kontakt med sjukvården.
- f. Stimulera utbildnings- och anställningstillfällen för döva inom vård och omsorg.

3: MINSKAD FATTIGDOM

Fattigdom kan definieras som brist på valmöjligheter och brist på anständig levnadsstandard. Fattigdom begränsar människors möjlighet till att ha inflytande över sin egen livssituation och begränsar de enskilda valmöjligheterna. Det finns olika former av fattigdom som kan vara ekonomisk, social och digital/informativ.

Oacceptabla beslut, inskränkningar och systemfel i samhället leder till att grupper av människor missgynnas och utestängs. Döva riskerar sämre förutsättningar till delaktighet i samhället, en egen försörjning och socialt liv. Strukturell diskriminering på arbetsmarknaden leder till att döva utestängs från arbetstillfällena och får sämre villkor till fortbildning på sin arbetsplats. Med det följer en högre risk för ekonomisk fattigdom. Det förekommer också ojämna villkor i att uppfylla vissa villkor inför en möjlig anställning, exempel på sådana är att teorin i körkortsutbildningen saknas på teckenspråk och att döva nekas tolk hos vissa utbildningsanordnare. Att vara döv eller vårdnadshavare till döva barn i ett samhälle vars stöd brister kan orsaka merkostnader men också mertid. Det leder till olika konsekvenser för vardagen och ekonomin.

En annan form av fattigdom är socialt utanförskap som baseras på upplevelsen av att känna sig utanför i samhället. Ett upplevt socialt utanförskap eller isolering kan bero på exempelvis språkliga barriärer eller långa geografiska avstånd till andra teckenspråkiga och teckenspråksmiljöer.

I vårt informationssamhälle utvecklas tekniken snabbt och många gånger finns det svårigheter för den enskilde människan att hänga med. Ett digitalt utanförskap visar sig bland annat genom att man saknar utrustning eller kunskap för att inhämta och utbyta information på teckenspråk. Att inte vara uppkopplad/ha tillgång till internet kan vara ett eget val men det kan också finnas bakomliggande faktorer såsom att man inte har råd eller tid. Samtidigt konstaterar man att en aktiv användning av informations- och kommunikationstekniken (IKT) ofta förbättrar människors möjligheter till arbete, information och sociala relationer.

För döva förutsätter en del hjälpmedel internetuppkoppling såsom bildtelefon och har man inte råd bäddar det förstås till ett digitalt utanförskap. Det krävs flera åtgärder för att förebygga isolering och den äldre generationen döva är särskilt utsatta. När information och kunskap om hur tekniken kan och ska användas inte finns tillgängligt på teckenspråk riskeras större kunskapsklyftor och utanförskapet ökar.

En viktig förutsättning för trygghet är att få information, både akut och inte akut, vad som sker i omvärlden och i sin närhet. Regionala nyheter på tv textas inte och nyheter på teckenspråk sänds inte alla dagar i veckan, vilket innebär att döva utestängs för vad som är självklart för andra medborgare. Allt mer information återfinns på internet genom webbsändningar och play-tjänster. Ofta är textningen eftersatt, trots starkare lagstiftning mot bristande tillgänglighet

Konsekvenserna av fattigdom och utanförskap bland döva måste synliggöras och riskerna för fattigdom minimeras. På så sätt kan vi förbättra förutsättningarna till ett socialt rikt liv, bättre delaktighet i samhället; på arbetsmarknaden och i informationssamhället.

Sveriges Dövas Riksförbund ska arbeta för att synliggöra och minska olika former av fattigdom genom att:

- a. Fortsätta arbeta för en fungerande tolktjänst med ett tydligt uttalat samhällsansvar och ett samlat huvudmannaskap.
- b. Göra en satsning för döva som är utanför i informationssamhället.
- c. Bevaka och följa upp konsekvenserna av förslagna förändringar om handikappersättning och vårdbidrag.
- d. Följa upp förmedlingstjänsterna för både text och video samt dess upphandlingar så att tjänsterna uppfyller vad våra medlemmar behöver och önskar.
- e. Bevaka kravspecifikationer och upphandlingar för att få bort problem med kommunikation mellan bildtelefoner.
- f. Arbeta för att regionala nyheter och webbsändningar textas och finns på svenskt teckenspråk samt att nyhetssändningar på teckenspråk sänds varje dag.
- g. Arbeta för att offentlig samhällsinformation översätts till teckenspråk.
- h. Arbeta för möjligheten att studera körkortsteori på teckenspråk samt det inte ska krävas ansökan dispens för att få genomföra teoriprovet på teckenspråk.

4: MER JÄMLIKT SAMHÄLLE

Alla vinner på ett samhälle som är öppet för alla! Det ska finnas en tolerans och insikt om att det är viktigt att respektera varandras olikheter. Genom att synliggöra de normer som styr våra föreställningar och värderingar kan vi skapa bättre grund för ett samhälle där alla känner sig delaktiga och bekräftade. SDR vill bidra till ett mer jämlikt samhälle genom att utveckla ett gemensamt och aktivt mångfaldsarbete kring exempelvis antiaudism, antirasism, HBTQ, genus, ålder, olika funktionsförutsättningar, öppenhet för andra kulturer med mera. Genom ett gemensamt mångfalds- och likabehandlingsarbete kan vi uppnå ett mer jämlikt samhälle, där alla anses vara lika mycket värda. Här ska vi sträva efter att vara en förebild för andra aktörer i samhället.

Det finns strukturer i samhället som utesluter och stänger ut värdefull kompetens genom exempelvis krav på kvalifikationer, utbildningar eller funktioner. Det kan vara att vi döva inte ges naturliga positioner inom områden där vår kompetens behövs eller att vi utesluts på arbetsmarknaden utifrån våra funktionsförutsättningar. En del av de diskriminerande strukturerna baseras på audism, där döva utsätts för förtryck för att vi är döva, använder teckenspråk eller när döva försätts i situationer av "tycka-synd-om-mentalitet". Livserfarenheter som vi fått genom att leva i den teckenspråkiga gemenskapen ger oss en unik kompetens om teckenspråk, språkkänsla, kultur, visuellt levnadssätt och förståelse om dövas sätt att leva.

Dövkompetens ska synliggöras och erkännas för ett samhälle utan vår kompetens är ett rent resursslöseri. Ingen annan ska ha tolkningsföreträde i frågor som gäller oss. Det ska vara självklart att döva ska representeras och vara delaktiga i beslut som rör döva. Det är genom en sådan representativitet vi kan få slut på oacceptabla och oförankrade beslut som tagits över våra huvuden. Genom att döva ges möjlighet att vara delaktiga i processer och beslut som påverkar vår vardag uppnår vi ett mer jämlikt samhälle.

I ett jämlikt samhälle ses döva som jämställda andra medborgare i samhället. Det gäller också krav på kvalifikationer, rätten till kvalitativ tolkning, rätten att synliggöras i det offentliga rummet och rätten till ett tillgängligt samhälle.

Sveriges Dövas Riksförbund ska arbeta för ett mer jämlikt samhälle genom att:

- a. Driva på att ansvariga myndigheter tar fram faktaunderlag och kartlägger dövas situation på arbetsmarknaden.
- b. Samla och sprida kunskap om dövkompetens och vikten av den i verksamheter där kunskapen krävs och behövs, bland annat på Arbetsförmedlingen, AF.
- c. I samarbete med storstadsföreningar arbeta för att det finns en gemensam AF i dit döva kan vända sig och att bidraget till tolkkostnader för fortbildning ska höjas samt att administrationen kring beslut och utbetalningar av bidraget ska minskas.
- d. SDR ska utveckla ett utbildningspaket som man sen säljer till myndigheter och företag. Ett utbildningspaket där de får kunskap om döva, teckenspråket och bemötande/attityder.
- e. Ta initiativ och utveckla samt följa upp innovationer, infrastrukturer och tjänster för en förbättrad tillgänglighet och trygghet för döva i samhället.
- f. Utveckla ett arbete för mångfald, både internt i vår organisation och i samhället bland annat genom fortbildning.
- g. Skapa underlag och verktyg för ett likabehandlingsarbete för implementering i förbundet och i alla våra anslutna föreningar, länsförbund och organisationer.
- h. Skapa centrum för kunskap och kompetens för att sprida kunskap till samhället men också för att kunna erbjuda döva (medborgar-)service på deras villkor.

- i. Utveckla material om kommuners ansvar för sina döva medborgare för att implementera språklagen i kommunernas och landstingens verksamhet.
- j. Sträva efter att få bort kravet på speciallärarbehörighet för alla lärare i specialskolan.
- k. Arbeta för att statistiken om tolksystemet i Sverige ska visa en mer rättvis bild av tolkanvändning och synliggöra mörkertal.
- l. Främja synliggörandet av döva i media.
- m. I projektform undersöka fördelar och eventuella nackdelar för förbundet, dövföreningar, länsförbunden och alla medlemmar att anställa en jurist/advokat.
- n. Genom bildandet av två respektive arbetsgrupper, tillvarata och samla kunskap om dövas historia efter 1994 och kartlägga behovet av ett så kallat dövting.

5: STARK DÖVRÖRELSE

Att använda ett gemensamt språk skapar tillhörighet och gemenskap. Vi är en organisation som är öppen för alla och där varje medlem är viktig. Oavsett var vi befinner oss tillvaratar vi engagemang och alla intresserades frågor, idéer och visioner genom ett ömsesidigt förtroende och ansvarstagande. Det är vi tillsammans som är vår rörelse. Men ingen rörelse kan existera och förbli stark utan eldsjälur och engagemang. I vår rörelse behövs alla; medlemmar, föreningar och länsförbund samt allierade och samarbetsparter.

Möten och nätverk mellan människor är viktiga för att få nya kunskaper och insikter, och ger energi till engagemang. Trots geografiska avstånd och föreningarnas varierande förutsättningar ska organisationen tillvarata engagemang hos människor utifrån vilka frågor de brinner för och vill driva. I vissa delar av landet är det en särskild utmaning att skapa möten och teckenspråkiga språkmiljöer. På nationell, regional och lokal nivå vill vi genom teknisk utveckling och alternativa sätt att mötas motarbeta utanförskap och isolering samt bidra till bättre förutsättningar för engagemang. Med mottot "Alla behövs!" ska vi värva flera medlemmar, stärka existerande föreningar och stimulera till flera samt tillvarata och uppskatta alla former av engagemang.

Teckenspråkiga mötesplatser är en viktig fråga och för att förebygga isolering ska mötesplatser finnas, både i föreningar och kretsar samt på distans genom tekniska innovationer. En satsning som kommer att tillämpa distansteknik är förbundets kursverksamhet där vi strävar efter att säkra befintlig och stimulera till nya kunskaper i vår rörelse.

En viktig faktor för en stark rörelse är samverkan och partnerskap. Vi ska utveckla samarbetet nationellt men också internationellt. Nationellt ska vi utveckla samarbetet över våra regionala gränser och förbundet ska skapa verktyg för projekt, intressepolitiskt arbete och engagemang till föreningarna. Här kan vi hitta möjligheter till fördjupade samarbeten med föreningar i projekt och arrangemang såsom till exempel lägerverksamhet för CODA.

Vi ska också stimulera för regionala samverkansmöjligheter för föreningarna genom till exempel anställd personal för administration och aktiviteter. Olika kampanjer och budskap till allmänheten ska utvecklas av förbundet för att sedan spridas vidare och användas av föreningarna på regional och lokal nivå. Ett sådant exempel är de årliga teman som fastställs av World Federation of the Deaf. Samarbeten över våra nationella gränser sker genom ett fortsatt arbete tillsammans med våra nordiska, europeiska och internationella allierade genom bland annat Dövas Nordiska Råd, European Union of the Deaf och World Federation of the Deaf. Vi kommer också att ge stöd till ett antal länder i form av biståndsarbete för att stärka teckenspråket, dövas rätt till utbildning och dövrörelsens ställning på olika platser i världen.

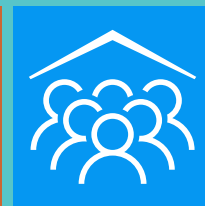

Det är vi tillsammans som är vår rörelse och det är viktigt hur omgivningen uppfattar oss. Har vi gemensamma informationssatsningar med gemensamma mål blir vår rörelse ännu starkare. För att möjliggöra ett effektivare informationsarbete på olika nivåer i organisationen underlättar det om vi alla använder samma kommunikationsplattform, där även teckenspråk kan användas. Därför ska förbundet fortsätta utveckla en plattform för förbundets och föreningarnas gemensamma frågor. Vi har ett nytt idéprogram och flera frågor efter organisationsöversynen Nya vindar som vi nu ska sätta. Utöver en gemensam kommunikationsplattform för förbundet och våra föreningar kommer förbundet att fortsätta sitt informationsarbete och fortsätta bedriva sina informationskanaler inklusive Dövas Tidning enligt policy.

Sveriges Dövas Riksförbund bildades den 26 februari 1922 och fyller 100 år 2022. Planeringen av ett 100-årsjubileum ska påbörjas.

Vi ska stärka kapaciteten i vår rörelse och förbli en stark dövrörelse genom att:

- a. Fortsätta bedriva förbundets informationskanaler inklusive Dövas Tidning, därav ett årligt specialnummer som PDF, och utveckla förbundets image samt informations- och kommunikationskanaler mellan olika nivåer i organisationen.
- b. Stimulera till nya samverkansformer mellan föreningarna på regional nivå.
- c. Fortsätta vårt samarbete utöver våra nationella gränser genom Dövas Nordiska Råd, European Union of the Deaf och World Federation of the Deaf samt biståndsarbete.
- d. Uppmuntra olika former av engagemang och göra insatser för att bli flera medlemmar, föreningar och mötesplatser samt stimulera till olika arrangemang till riktade målgrupper som till exempel CODA.
- e. Utveckla stöd och verktyg till föreningar inom intressepolitiska frågor, projektarbete och administration.
- f. Se över och skapa en ekonomisk stabilitet och tillväxt, både för förbundet och föreningarna.
- g. Utveckla befintliga och nya metoder samt verktyg för medlemssystem, kampanjer, försäljning och insamlingar.
- h. Samarbeta med Västanviks folkhögskola och andra allierade för kursverksamhet och fortbildning.
- i. Planera för SDR:s 100-årsjubileum år 2022.
- j. Förbereda och planera genomförandet av SDR:s kongress 2021, och däribland även utdelning av en ny utmärkelse i Alma Abrahamssons namn.

Sveriges Dövas Riksförbund
SDR.ORG